

zonder functie, maar met hier en daar een bloemvegetatie: de *bloemenmuur*. Van elders weggehaald en hier neergezet, het resultaat van inspraak. Op de oude plek bleek het niet mogelijk om een veilige waterkering te creëren en de bloemen bovendien bloeiende te houden.

Ander voorbeeld van inspraak. Voor een nieuwe waterkering die er moest komen in de *Waterpoort* besloot de gemeente Gorinchem een prijsvraag uit te schrijven. Het volgens Brans 'ontzettend leuke' winnende ontwerp werd echter door de inspraak geschrapt: 'Inspraak heeft soms ook het karakter van overmatige behoudzucht. Vanaf de Waterpoort was een loopbrug getekend over het water heen, die meteen werkte als contragewicht. Als je nu langs de wallen wil lopen, moet je vanaf de Waterpoort de stad in, en via omwegen kom je pas weer op de wal. Die ingreep bracht 2 dingen samen. Een doorlopende route langs

de wal, plus een waterkering. Iedereen was positief, maar een relatief kleine groep heeft het plan gedwarsboomd.'

Wat niet wegneemt dat Brans vrede heeft met de nu gerealiseerde oplossing: een 'onzichtbare' waterkering. Een elektrisch te bedienen hefschuif, waar je zo overheen wandelt. Alleen te herkennen aan het deksel in het wegdek en twee gemetselde *penanten* voor de poort. Bij hoogwater gaat hij omhoog.

Een hele discussie ontstond ook rond de Dalempoort, bijna gaaf product uit het eind van de 16de eeuw. De deuren van de poort hebben bij hoogwater een kerende functie. Voor de noodzakelijke vernieuwing bedacht men van alles, vanaf nauwelijks zichtbaar tot en met felgekleurde kunststoffen deuren, die de huidige techniek en moderne toevoeging zoveel mogelijk moesten benadrukken...

Gelukkig kreeg de poort juist heel onnadrukkelijke houten *puntdeuren*, zij het dat ze nu de andere kant opdraaien.

Vestingdriehoek

Gorinchem is onderdeel van de vestingdriehoek Gorinchem-Woudrichem-Loevestein. Helaas is de samenhang met de beide andere vestingen niet te zien – al beweren kenners het tegendeel – want het uitzicht op de nabijgelegen verdedigingswerken van Woudrichem en Loevestein wordt ontnomen door te hoog oprijzend groen. Brans: 'In mijn beleving mag dat groen best een beetje opengekapt worden. Het is winst hier zichtlijnen te openen. Op zo'n uitermate belangrijk punt, waar de Hollandse Waterlinie de Merwede oversteekt, en samenkomt bij de Oude Maas. Maar dat kun je wel vergeten. Je hoeft maar naar een boom te wijzen, en men begint gelijk te steigeren.'

Jan Reijnen

Gebouwencomplex De Hucht te Puiflijk bedreigd

In het mooie land van Maas en Waal met het afwisselend rivierlandschap ligt een aantal van nature hoog gelegen donken. Op deze Pleistoceenhoogten in het rivierengebied staan vaak zeer oude nederzettingen. Een daarvan is het dorp Puiflijk. Hier heeft meer dan twee eeuwen tabaksteelt plaats gevonden vanwege de gunstige bodemgesteldheid. De verwerking van de inlandse tabak gebeurde in het pand De Hucht. De regionaal werkende monumentenstichting *Baet en Borgh* pleit voor het behoud van dit gebouwencomplex.

In 1670 werd er op bescheiden schaal tabak geteeld in het Gelders rivierengebied en in het land van Maas en Waal. In de 18de en 19de eeuw was de teelt van tabak van grote betekenis voor Puiflijk en omgeving. De tabak kon enkel worden geteeld op Pleistoceen of op geschikte overslaggronden in het land van Maas en Waal. In 1956 is de teelt van tabak in dit gebied beëindigd, de loonkosten waren te hoog en de geïmporteerde tabak was van een betere kwaliteit. In de laatste decennia heeft men zich toegelegd op de teelt van het zogeheten omblad, een duurder soort van tabak.

Dr. H.K. Roessingh heeft voor zijn publicatie *Inlandse tabak in de 17de en 18de eeuw* uit 1976 onderzoek gedaan naar de opkomst, ontwikkeling en betekenis van de tabaksteelt in Nederland.

De verwerking van tabak

De geteelde tabak van vele kleine familiebedrijven werd centraal ingenomen, gewogen, verrekend en gesorteerd, verwerkt als een basisproduct voor de Nederlandse tabaksindustrie. De verwerking van tabak uit de omliggende dorpen Wamel, Leeuwen, Druten en Afferden

gebeurde in de meeste gevallen in het complex De Hucht te Puiflijk.

Hier werd tabak gefermenteerd en gestript: van de nerven van het blad ontdaan. Het arbeidsintensieve bewerken van deze tabak was een welkome vorm van werkgelegenheid in het arme gebied van het land van Maas en Waal.

De verwerking van inlandse en later geïmporteerde tabak heeft tot midden jaren vijftig in dit complex plaatsgevonden.

De teelt van tabak was buiten de traditionele landbouwgewassen een nieuw verschijnsel,

Gebouwencomplex De Hucht.

evengoed als de vlasteelt in de Hoekse Waard en de meekrapteelt in Zeeland.

De Hucht

Het gebouwencomplex is gelegen op een zeer markante plaats in het dorp, op het hoogste deel van de zandterp en vormt hierdoor een zeer markante plek in het dorp Puiflijk.

Er zijn gebouwen die een grotere waarde bezitten qua architectuur, dit gebouw is van een eenvoudige architectuur zoals de meeste 19de-eeuwse gebouwen in het dorp.

Het gebouw was reeds aanwezig op de zogeheten Minuut van het Kadaster uit 1823 van Puiflijk.

Het gebouw heeft in eerste aanzet de vorm van een grote T-boerderij, in het voorhuis waren een café en woning gesitueerd, het achterhuis diende voor de tabaksverwerking.

Aan deze T-boerderij zit een groot dominant blokvormig gebouw van twee verdiepingen vast met ruimten voor ontvangst en fermentatie van tabak. Dit gebouw is het meest karakteristiek voor de tabaksverwerking. De ruimten in deze gebouwen hebben nog dezelfde indeling als eind 19de eeuw.

Nadat in 1960 de tabaksteelt was verdwenen, is meer dan 35 jaar een ambachtelijke touwslage-

rij in deze gebouwen gevestigd geweest. De laatste jaren hebben de gebouwen leeg gestaan of dienden ze voor de opslag van diverse goederen.

Het losstaande bijgebouw functioneerde voor de stalling van paarden en het verblijf van knechten.

Bakermat van Nederlandse tabaksindustrie

De familie *Kersten* heeft tot eind 19de eeuw in dit complex de tabaksontvangst en verwerking voor zijn rekening genomen. Daarna is deze familie vertrokken naar Eindhoven en Valkenswaard om daar te starten met de *B.V. Willem II sigarenfabrieken Holland*.

Op het kerkhof te Puiflijk zijn nog verschillende grafmonumenten aanwezig van de familie *Kersten*. De oprichting van deze grote sigarenfabriek in het zuiden van Nederland heeft via De Hucht zijn beslag gekregen.

Trage besluitvorming of gemakzucht

Voor het behoud van een aantal beeldbepalende gebouwen heeft de monumentenstichting Baet en Borgh meerdere malen bij de gemeente Druten aandacht gevraagd.

Het gemeentebestuur heeft na vele jaren nog steeds geen beslissing durven nemen om een aantal panden op een monumentenlijst te plaatsen. De sloop van deze panden ten gunste van projectontwikkelaars die de grond willen

gebruiken voor de bouw van eigentijdse smakeloze woningen die helemaal niet passen in de oude kern van Puiflijk gaat nog onverminderd door.

In juni 2000 stond het pand te koop, Baet en Borgh heeft op 11 juli 2000 aan de gemeente Druten gevraagd om het pand te laten onderzoeken op zijn cultuurhistorische waarde.

Op het verzoek is door de gemeente niet ingegaan. In december 2000 is het pand verkocht met de bedoeling om het te slopen. Een telefonische reactie van de gemeente gaf aan dat men niet van plan was om een onderzoek te verrichten naar de cultuurhistorische waarde van dit complex. In januari 2001 heeft de monumentenstichting Baet en Borgh een verzoek gericht aan staatssecretaris *Van der Ploeg* om het pand een voorlopige voorbescherming te geven.

De staatssecretaris heeft hier op 26 maart 2001 positief over beslist. Een sloopvergunning is hiermede voorlopig van de baan. Heemschut heeft het initiatief van Baet en Borgh ondersteund.

De komende maanden is er gelegenheid om een waardeoordeel over het pand te geven. Het dorp Puiflijk zelf is gelegen in een gebied dat door de nota *Belvédère* als waardevol is aange-merkt.

Jan Reijnen is voorzitter van de Monumentenstichting Baet en Borgh.